ఈ వారం కథ

గతుకులు

● బమ్మిడి జగదీశ్వరరావు

ఇన్నాళ్ళూ నాలుగు బియ్యపు గింజలో ధాన్యపు గింజలో పడితే ఆ ఇంటి ముందు కోళ్ళేరుకొనేవి. కానీ ఇప్పుడు నాలుగ్గింజలు పడితే కోళ్ళు కన్నా ముందు కన్నప్పడు ఏరుకుంటున్నాడు. 'లచ్చిమీ తల్లీ' అని కళ్ళకద్దుకుని 'కళ్ళవుపడవా' అని ఇంట్లోకి కేక పెట్టి యజమాన్నని నిరూపించుకుంటున్నాడు. ఇప్పుడూ అదే పనిలో వుండి బుగ్గిపాలయిన చేటలో నుండి జారిపడ్డ నాలుగు గింజల్నీ కోడిలాగ కళ్ళెట్టుకొని ఏరాడు. అసలు కాలమే మారిపోయింది. అందుకనే తన బతుకూ మారిపోయిందనుకుంటాడు అప్పడు.

కన్నప్పడిని కనాదిలేసి, రెండెకరాల భూమ్మాత్రం ఇచ్చి ఎళ్ళిపోయారు అతడి తలిదండ్రులు. నలుగురు కూతుర్లను గన్న తాను అది నిలుపుకోవడానికి నానా జెంజాటూ పడిపోయేడు. ఇప్పుడిద్దరు కూతుర్లకీ పెళ్ళి చేసేసాడు. మరో కూతురుకి ఈమధ్యే సంబంధాలు చూస్తున్నాడు. ప్రస్తుతం ఎకరా భూమే మిగిలింది. అయినా ఎకరాకి ఎన్ని గరిసెలు పండుతాయని? ఆ పంట ఏడాది పొడువునా ఎలా వస్తుంది? బత్తెము వెచ్చముకే చాలదు. పైగా చుట్టాలూ వచ్చిపోయే వాళ్ళూ...సాకలి కర్చూ, మంగలి కర్చూ...కూర కర్చూ...ఇవన్నీ ఎట్టాగో తంటాలు పడ్డా పొయ్యి మీదకుంటే కిందకుండదు. పొయ్యి కిందకుంటే పొయ్యి మీద కుండదు. అందుకే కన్నప్పడు కూలి పనికెళ్తాడు. నుయ్యి తవ్వుతాడు...పునాదులు తీస్తాడు. సొప్ప కొడతాడు. మట్టి పనికెళ్తాడు. ఒకటని ఏటి, అన్ని పనులూ చేస్తాడు. మరి కన్నప్పడుతోపాటు ఆడి పెళ్ళాం వరాలు గొప్ప తవ్వటానికి...గాబు తీతకి...ఎగరబోతకీ...చేనుకోతలకీ అన్నిటికీ బయలుదేరుతుంది. అదీ చాలదని తమ ఇద్దరి కూతుర్లనీ ఎంటేసుకు ఎల్తుంది. ఎకరా పంట పనులకు ఇంటిల్లిపాదీ కష్టపడతారు. అలా అయితేనేగానీ ఈదుకు రాలేక పోతున్నారు అన్న ఆలోచన వారికేనాడూ రాలేదు.

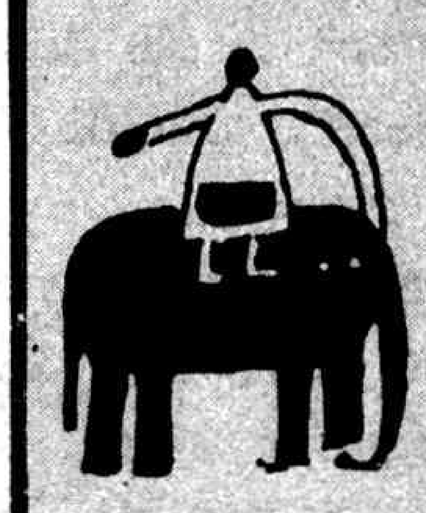

'రైతు దేశానికి వెన్నెముక' అన్న మాటను ఎవరెలా వుపయోగించుకుంటున్నప్పటికీ ఆ మాట మాత్రం వాస్తవం.అయితే,దేశంలో వెన్నెముక విరుగని రైతు లేడంటే... ఆ మాట అంత కన్నా వాస్తవం. కోట్లాది సన్నకారు రైతుల బతుకుల సంగతి ఇక చెప్పనక్కర్లేదు. ఆ బతుకు పొడుగునా అంతులేని చిమ్మ చీకటి, అడుగడుగునా గతుకులు. అయినా చీకటికీ గతుకులకీ అలవాటుపడిన ఆ బతుకు బండి అలా సాగుతూనే వుంటుంది!

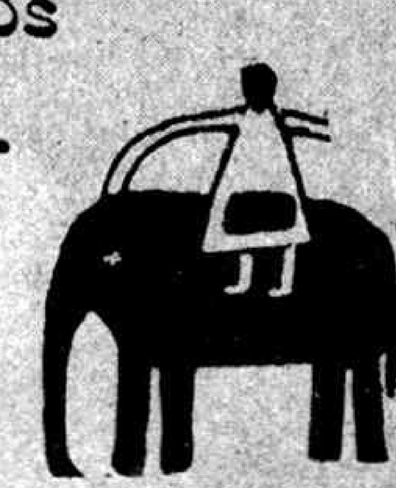

ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక 1-9-90

''బియ్యమేరివావ్పుగావాలా, అందులో దొరికిన దాన్నేవు గింజలు సెంబుతో సిదుపుతానుగావీ... కూరేదవ్వా బ్రటామి...నువ్వా నేమా అయితే పరవాలేదు. పెద్దమ్మి కూడా వచ్చింది కదా.. ఎళ్ళు'' అంది వరాలు.

భార్య మాట విని అక్కడ నుండి వడిచాడు కన్నప్పుడు. పెద్దమ్మి మళ్ళీ వచ్చింది . పెళ్ళి సెయ్యడాకే సచ్చీసెడీ ఒకొడ్డుకొస్తుంటే...ఈ పురుదుఅూ పున్నేలూ నావల్ల కాదు' అనుకున్నాడు. కానీ కూతురు ఏడుపు గుర్తొచ్చి కడుపు కరిగి పోయింది. 'అదేటో ఎదవ దురదుష్టం కాపోతే దానికీ ముగ్గురూ ఆడపిల్లలే. వాలుగో పురిటికి వచ్చిందిప్పుడు. ఈసారవ్వా మొగపిల్లాడు పుడితే బావున్ను' అనుకున్నాడు. ఎవరయితే ఏంలేం' అంత లోనే మరేం గుర్తుకొచ్చిందో పెదవి విరిచాడు.

చెవ్విరక నుండి ఆరిపోయిన చుట్ట తీసి వెలిగించి

రెండు గుక్కిళ్ళు లాగి, తాగాలని వున్నా మళ్ళీ ఆర్పేశాడు. కన్నప్పడికి చుట్టంటే ప్రాణం. ఆ అలవాటు ఈనాటిది కాదు. తాతల తండ్రుల నాటిది. తన తండ్రీ తనూ కలిసి మణుగులకు మణుగులు పొగాకు ఎండబెట్టి బాగుచేసి సంవత్స రానికి సరిపడ్డట్టూ నిలవావుంచుకొని...ఊసుపోక పోయినప్పుడల్లా ఆ కట్టలు దించి చుట్టలు చుట్టే వారు. అవి ఎక్కువ తాగటం మూలాన్నే తన తండ్రి వేగిరం సచ్చిపొయ్యాడని అందరూ అంటారు.

''అప్పుడు రూపాయిస్తే మణుగుడు పొగాకు... ఇప్పుడో, నాలుగు సుట్టలే రావు'' అనుకున్నాడు. అంతలోనే కన్నప్పడికి ఆయన తాత గుర్తొచ్చేడు. తాత మ లుగురుతొచ్చేవి. ''పావలా ఇస్తే పట్టు పేరొచ్చేదట. అర్ధురూపాయికి ఆవును కొనుక్కో వచ్చుట! అమ్మో...ఆ కాలమొస్తే బావున్ను''అనుకు న్నాడు. అయితే ఉప్పుడు కూలి డబ్బులూ పెరి గాయి. అన్నిటి మీదా రేటులూ పెరిగాయి. కానీ రేటులు పెరిగినంతగా కూలి డబ్బులు పెరగలేదు.

కన్నప్పుడు బడ్డీ ముందాగాడు. అప్పుడు కన్నప్ప డికి కళ్ళకెదురుగా షాపు...సామాన్లూ...బడ్డీవాడి నగల భార్య...ఏమీ కనిపించలేదు. బడ్డీ కృష్ణ మూర్తి జిగజిగల బంగారపు రంగు చొక్కాకూడా కనిపించలేదు. కళ్ళంతా తయారయిన పట్ట (బట్ట) తలా కనిపించలేదు. కనిపించిందల్లా ఒక్కటే... చింకి పాత కట్టుకొని సేగోడీలు సున్నాలు జంతికలు అమ్ముకొనే కిష్టిగాడు. అపుడంతా 'ఒరే కిష్టా... కిష్టిగా' అని వాడిని పిలిచేవారు. అప్పుడు వాడెంతో మర్యాదగా మాట్లాడే వాడు. జవాబు చెప్పేటప్పుడు బితుకుగా చేతులు కట్టుకొనేవాడు...' ఇదంతా తలపుకు రావడంతో నవ్వొచ్చింది అప్పడికి.

''ఏట్రా...అప్పుడూ...ఏటి బాకీ డబ్బులివ్వ డానికొచ్చావా?'' కృష్ణమూర్తి అడిగాడు.

''సిమండీ'' అని సంబోధించేవాడు తప్ప ఎప్పుడూ పేరు పెట్టి పిలవడానికే జంకే కిష్టిగాడు ఇప్పుడు ఏకవచన ప్రయోగం చేస్తూ అప్పడ్ని పిలవడంతో అప్పుడు ఆశ్చర్యపడలేదు. ఆలోచనకు గురయ్యాడంతే.''ఒకప్పుడు ఆడి స్థానంలోకి నేనెళ్ళి పోయాను...అందుకే'' అని నిట్టూర్చాడు.

''సలకవేటి బాకీ సొమ్ము కడతన్నావా? ఆ మధ్య కూతురు సమర్తాడిర్ని దని వాలుగొందలొట్టికెళ్ళావు. దానికి వొడ్డీ లేదు మొదులూ లేదు. ఆ సమర్తా డిన కూతురికీ పెళ్ళయిపోయి-పురిటికొచ్చినా నువ్వు తీర్చినట్టు లేవు. సెత్తి మాల్నోడిని...గతిలేనోడిని ఏదికి పట్టికెళ్ళాల పౌరుషం వుంటే పడెయ్యి'' కృష్ణమూర్తి మాటలు అని మాటలు కాదు, అరు పులు...తిట్లు...కొరడా దెబ్బలు!

కన్నప్పుడు కిక్కురు మనలేదు. తన చెయ్యి రాయికిందున్నట్లుగా అనిపించింది. చెయ్యి కదిపితే తనకే కష్టం. పెదవి విప్పితే తనకే నష్టం. అందుకే మరేమీ అనలేదు.

''...ఇచ్చేస్తాను...ఈ నెల...ఎలా అయినా చూసి...'' అని మౌనంగా తల దించుకుని అక్కడి నుండి కళ్ళం నడివేపు వెళ్ళాడు కన్నప్పుడు.

రెండేళ్ళు కళ్ళంలో వదిలేసిన నాటుబండి వర్షా నికి తడిసిపోయి బాగా మురిసిపోయి మన్ను తినే స్తోంది. అద్ది చూసి కన్నప్పడికి ఏడుపొచ్చింది. తన జోడెడ్లు గుర్తుకొచ్చాయి. ఆ ఎడ్ల బండి మీద తను కూర్చొని 'ధా...ధ...దదధ' అని అదిలిస్తూ తోక పట్టుకుంటే పది నిముషాల్లో సదామడలు చుట్టబెట్టే వచ్చేవి. వాటి మెడలోని మువ్వలు అమ్మోరు సంబరాల డప్పుల మోతలా వుండేవి. అలాంటిది అనికూడా కూతురు పెళ్ళికి భోజనాలు పెట్టే నపుడు అమ్మేసాడు. ఆ రోజు తనకయితే అన్నమే సయించలేదు. అని కూడా వెళ్ళే ముందర చూసిన చూపు ఇప్పటికీ అగుపిస్తోంది.

మళ్ళీ ఎడ్లను కొందామనే బండి అమ్మలేదు. ఈలోగా ఒక దానిమీదొకటి కర్వూ...కరువుత్తూ వచ్చి పడ్డాయి. ఎడ్లు కొనలేదు కదా బండి కూడా ఇప్పుడు మట్లో కలిసి పోవడం...మనిషి పుట్టి పెరిగి మట్లో కలిసిపోయినట్లుగా తోస్తోంది అప్పడికి.

''ఏటయ్యా కూరట్టుకు రమ్మంటే ఇక్కడ కూకున్నావూ'' ఆశ్చర్యంగా మొగం పెట్టి సిడకల కుచ్చిరి దగ్గరకు వచ్చిన వరాలు అడిగింది. జవాబివ్వ లేదు గానీ పెళ్ళాం వైపు తల ఎత్తి చూసాడు.

కన్నప్పుడు కళ్ళముందు గతం మబ్బులా కది లింది. అప్పుడెలా వుండేది వరాలు! నిజంగా వరాలు వరాల మూటే అని పిల్లని చూపొచ్చి ఆనాడే అమ్మ అంది. అనుమ వరాలు తనని కట్టుకోబట్టి ఇలా అయిపోనాది గానీ అది రాజింటి బిడ్డ. వయసులో ఎల్లా వుండేది? దుబ్బుగా జాకెట్లు ఏసుకుంటె సెయ్యెత్తితే పరపరా పిరిగిపోయేవి. అంత కండ

పట్టిన గట్టోళ్ళు. కానీ వరాలు జాకెట్టు ఏసుకోడ మెరగదు. అసలాకాలంలో అందరూ జాకెట్లు లేకుండానే సీర మా సక్కగా కట్టుకొనే వోళ్ళు. పెళ్ళయిన కొత్తలో అందరూ ఏసుకోమంతే వరాలు జాకెట్టు ఏసుకుంది కొన్నాళ్ళు. గానీ ఎంత సిగ్గుబడిపోయిందనీ, అసలు తను పెళ్ళయిన మొదట్లో తను కళ్ళం కొస్తే తను కూడెట్టుకొచ్చే నెపం మీద సమల్లో కొచ్చే మనుషుల సేత సంపకుండా తనే వచ్చేది. సిడకలకని కుచ్చిరి దగ్గరకు వచ్చేది. కొంటెగా చూసేది. అప్పుడు తాను మాత్రం ఒగ్గోడా? గభిమనెళ్ళి గడ్డి కుప్ప మీదకు తోసేసి మరీ ఎన్ని ముద్దులు పెట్టోడు? ఎన్నిసార్లు తెల్ల లాల్చీ మీద ఎర్రటి, నల్లటి మరకలవలేదు? అవి చూసి వరాలు ఎన్నిసార్లు మురిసిపోలేదు. అది తెలియక పైనుండి ఇంటికి వచ్చి తన్ను చూసి అమ్మకు ఎన్నిసార్లు అనుమానం రాలేదు...?!

"ఏకే ఏటాలోసిత్తన్నావ్" వరాలు అప్పడ్ని కుదిపేసింది.

ఆ...అన్నాడు అప్పుడు నిద్రలోంచి లేచినట్టు.

"ఈ పూటకు ఆ షావుకారి కాడ దేనికిగానీ ఆ టమాట్లు, సిక్కుడు కాయలు నాలుగేరి బట్టా. మద్దేనం ఏలకి మళ్ళీ మీకు తిండి అమర్చాల..." అంటూ వెళ్ళిపోయింది వరాలు.

అప్పుడు మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు.

...అన్నిట్లోనూ ఎంత మార్పు...చివరకి మొగుడూ పెళ్ళాల బాంధవ్యం దగ్గర కూడా. ఇప్పుడు ఇద్దరూ ఏకాంతంగా కలిసే సమయమే దొరకదు. అదనా దొరికినా వాళ్ళిద్దరి కౌగిళ్ళుండవు...సక సకలుండవు...పట్టుకోడాలుండవు...కొంటెతనాలుండవు... వుండేదల్లా కృష్ణమూర్తి...పిల్లల పెళ్ళి...వాళ్ళ కాపురాలు...వాళ్ళ జీవితాలు ఇవే. కూలిపని మరో నాల్రోజులు దొరికితే అన్న ఆశే ఇద్దరికీ! వరాలు అదే మాట్లాడుతుంది, తనూ అదే మాట్లాడతాడు. ఏమిటో ఆలోచించినా అర్థం కాదు అప్పడికి. అప్పుడప్పుడు అందుకేనేమో జీవితం మీద రోత కలుగుతుంది. 'మానవ జన్మ ఉత్తమమైంది' అంటారెందుకో, ప్రశ్నించుకున్నాడు అప్పుడు.

...ఏది ఏమి జరిగినా రోజుకు మూడుపూటలు తినాలి. తన సిన్నవయసప్పుడయితే అయిదుసార్లు అంటే-అలబొద్దు...తెల్లారగట్ల తినేవాడు. నాలికె మీదకు ఏదో కూరాకుండాలి. మొగుడికి పెళ్ళమున్నట్టు...అన్నముంటే సాల్డు కూర కావాలి. అప్పుడు సుట్టముస్తే గొర్రెపోతునే ఏసేవాళ్ళు. ఇప్పుడు కోడయినా కొయ్యడం లేదు. ఆ కోడమ్మితే సాతికో సరకో వస్తే కూతురికి సీర కొనెయ్యొచ్చు. లేదంటే అల్లుడు అనరాని మాటలు అన్నా అంటాడు.

అప్పుడు అక్కడి నుండి లేచి నిలబడ్డాడు.

చిక్కుడు కాయలు, టమాటోలు ఏరి తువ్వాలులో కట్టి ఇంటికి తీస్కెళ్ళాడు. తరువాత స్నానం చేసి కూర్చున్నాడు.

పెద్ద మనమరాలు వెంకటి టీ తెచ్చి అప్పడికిచ్చింది. అది టీ అంటే టీ కాదు డికాషను. ఆ డికాషను తాగుతూ బ్రాందీ తాగినట్లుగా ఫీలవుతాడు అప్పుడు. అప్పుడు టీ తాగుతుంటే మౌనంగా నిలబడి చూసి చూసి "మీ ఇంట్లో పాల్లేనా?" అడిగింది మనవరాలు.

కన్నప్పడికి ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు.

"మా అమ్మ అన్నీ గొప్పలు చెప్తాది..'మా ఇంట్లో జున్ను పాలు మిగడా' అని. మీకు టీలోకే పాల్లేవు అమ్మనన్నీ అబద్ధాలే..." అంది మళ్ళీ వెంకటి.

"ఇప్పుడు లేవు అమ్మేసాం" అని మనమరాలితో అన్నాడు.

"ఎందుకమ్మేసారు?" మళ్ళీ ప్రశ్నించింది వెంకటి.

ఎలా చెప్పాలో అప్పడికి బోధ పడలేదు. చెప్పినా చిన్న పిల్లకి అర్థం కాదనుకున్నాడు. కానీ వరాలు పోరు మీద తనూ ఒకప్పుడు పాలేపారం చేసాడు చాన్నాళ్ళు. నాలుగ్గేదెలూ, ఒక ఆవూవుండేవి. ఆటికి తిండి పెట్టడమే కష్టమయిపోనాది.' కరువొచ్చి పంటనేల్లన్నీ కాష్టం నేల్లయిపోనాయి. పచ్చగరిక ఎక్కడా దొరకలేదు. ఎవరో బోరింగులున్నోళ్ళకే అన్ని సదుపాయాలూ ఎండు గడ్డి ఏనాడో అయిపోయింది. సనగదుగు గంజీ ఇరుగూ సొరుగూ ఇచ్చిన మినప్పొట్టుతో ఎన్నాళ్ళు ఆటి దాణా నింపగలదు? అందుకే అవి వట్టిపోయాయి. వట్టిపోయాక పెంచడం మరింత నల్ల కాలేదు. అప్పుడు వట్టిపోయినవని రేటు సరిగా రాలేదుగానీ అమ్మేసాడు. ఆనాటి బక్కలు, గొర్రెలు, కోళ్ళు ఒక్కొక్కటి అన్నీ పోయాయి.

"తాతయ్యా...నువ్వేం పండిస్తావ్" వెంకటి ప్రశ్నించింది.

వెంకటి తొమ్మిదో తరగతి చదువుతూ హాస్టల్లో వుంటోంది. తల్లిని చూద్దామని సెలవులకు వచ్చింది. అల్లయ్య అంతకూ పట్టించుకోడు. ఆడపిల్లకు దేనికి సదువు? అనుకున్నాడు గానీ తిండెడతారని సదువుకోమని పంపేసాడు. ఏది ఏమయినా వెంకటి ఆల్ల కుటుంబంలో తెలివయిందంటారు. అందుకే గావాల బోలెడన్ని ప్రశ్నలేస్తుంది.

"ధాన్యం...నువ్వులు...సెనక్కాయలు అప్పుడప్పుడూ వర్షం పడితే" చెప్పాడు అప్పుడు.

"ధాన్యం అమ్ముతావా...బియ్యమా?"

"అమ్మడమేటీ?" అర్థం కానట్లు ముఖం పెట్టాడు అప్పుడు.

"పండించిన వన్నీ మనింటికేనా?" మనమరాలు.

"మిగలవు" పైకి అన్నాడు. పంటంతా ఇంటికే సాలదు. కాని అవసరాలకి అమ్మేసి తరువాత కూలి డబ్బుల్తో కొనుక్కోడానికి నానా యమయాతన పడిపోతాడు. ఇవన్నీ చిన్న పిల్లకు అర్థం కావని చెప్పలేదు అప్పుడు.

"మొన్న అమ్మమ్మ...నువ్వూ ధాన్యం అమ్మేరు నే చూసా" అంది మనమరాలు.

"ఆ అమ్మాను. అయితేటంటావు?" అడిగాడు గాని, అవన్నీ నీకెందుకు' అని అనలేదు. ఎందుకంటే మనమరాలు మాట్లాడుతుంటే ముద్దనిపిస్తోంది.

"తాతయ్యా ఒకటడగనా?"

"నందడుగు" అన్నాడేకాని అప్పడి గుండె కొట్టుకుంది. 'పైసలడిగితే?' తన దగ్గర చిల్లిగవ్వ కూడా లేదే...అప్పుడు బాధపడిపోయాడు.

అప్పడనుకున్నట్లు వెంకటి డబ్బులడగలేదు.

"తాతయ్యా ధాన్యం నీకు వచ్చిన రేటుకి అమ్ముతావా? ఎలాగమ్ముతావు" వెంకటి ప్రశ్న అప్పడికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. పెద్ద ప్రశ్న? ఎంతయినా చదువుకుంటోంది గదా! అనుకున్నాడు

ఈనాడు దేశంలో ఎన్నో కవితా సంకలనాలు వెలువడుతున్నాయి. వ్యక్తిగతంగా కూడా కవులు తమ కావ్య సంపుటాలను వెలువరిస్తున్నారు. ఇదివరకు మాట ఎలా వున్నా ఇవాళ కవిత్వం రాయాలంటే ఉత్సాహం మాత్రమే చాలదు. విప్లవ చైతన్యం కూడా కావాలి. ఈ చైతన్యం మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతంలో వెలిగించబడినప్పుడే కవిత్వం ఉన్నతోన్నత శిఖరాల నందుకోగలదు.

— శ్రీశ్రీ

సేకరణ: తవుటు నాగభూషణం

మనసులోనే.

"చెప్పు"

"మనిష్టమొచ్చినట్లిలాగమ్ముతాం" అప్పడు చెప్పబోయాడు.

"అదేటి తాత నీళ్ళు కట్టి దున్ని అన్నీ చేసి కష్టపడి పండించింది నువ్వు? మరి నువ్వు పండించింది నీ ఇష్టం కాదా?" కాసేపు అప్పడికి ఏం చెప్పాలో తెలియక నోరావులించాడు.

"...ఎందుకంటే తాతా, సుప్పలు జంతికలు చేసిన వాళ్ళే దానికి ఒక రేటు పెడతారు కదా! మనకి బల్లల పెట్టె చేసి అమ్మిన షరాబు పెట్టే రేటు ఆడే ఇమ్మన్నాడు కదా" వెంకటి ఏదో ఆలోచిస్తూ అంది.

ఇప్పుడు అప్పడిలో ఆలోచన మొదలయింది.

నిజమే...నిజమే...సామాన్లు చేసి అమ్మేవాళ్ళే ఆళ్ళిష్టమొచ్చిన రేటు అన్నీ చూసుకొని మరీ ఎడతారు. కాని తమ రైతులు పండించే పంటకు ఎవడో వచ్చి రేట్లు నిర్ణయిస్తాడు. ఆడు చెప్పిన రేటులకి అమ్మాల" తాము పండించే పంటకు ఏ నాయకులో వచ్చి రేటెట్టడం ఆశ్చర్యంగానే తోచింది అప్పడికి.

అప్పడి ఆలోచనలు మరింత వేగంగా పరుగెత్తుతున్నాయి.

"యూరియా గట్రా తయారు చేసిన ఫేక్టరీ వాళ్ళే దానికో రేటెట్టి ఆళ్ల ఇష్టానికి అమ్ముతారు. సిలవరి...రాగి...స్టీలు...ఇత్తడి సామానులు తయారుసేసినోడే తనిష్టమొచ్చిన రేటు లాభాన్ని సూసుకుని మరీ అమ్ముతాడు. ఏ పేక్టరీ వాళ్ళయినా తాము తయారుసేసిన వాటిని తామే రేటు నిర్ణయం సేత్తారు. మా రైతుల కాడికి వచ్చేసరికి మాత్రం అందుకు ఇరుద్ధం...

అయితే ఏటి సెయ్యాలా?

తమ పంటకు గిట్టుబాటు రేటు తామే ఎట్టుకోవాల...అంటే అలా జరగాలంటే రైతులందరూ ఒక్కటిగా వుండాలి. ఏదో అర్ధమయిన వాడిలా అప్పుడు అక్కడి నుండి లేచివెళ్ళి అందరు రైతుల్ని కూడదీసి చెప్పాడు.

మొదట కొందరు నవ్వారు. తరువాత ఆలోచించారు."అలా సెయ్యడం కష్టమేమో?" అనుమానం కొందరు కక్కేసారు.

"మనమంతా ఒక రేటుకే అమ్మాల. ఏ వస్తువు తయారు సేసినోడు ఆ వస్తువు అమ్ముకోగానేంది...మనం కష్టపడ్డది అమ్ముకోడంలో ఆశించడంలో అన్నేయమేముంది?" అన్నాడు అప్పడు.

"అయినా మనం అమ్మేటన్ని పండిత్తన్నామట్రా...మనమేం పెద్ద రయితులమా మనకే మనం పండించినా సాలదు" అన్నాడు ఇంకో రైతు.

"అలాగని అవసరాలకి అమ్మడం మానేత్తన్నామా? ఆ అమ్మేదేదో మనకి కిట్టేటట్టు అమ్మాలని" ఇంకో రైతు సర్దేడు.

"మనమిప్పుడు పుట్టి ఎనభై రూపాయిలకమ్మేత్తాం. కొనేసరికి మూటెనభై లెక్కయినా కావాల. 'అమ్మబోతోటికి అడవి...కొనబోతోటికి కొరివి' అని ఒత్తినే అన్నారా" మరో చిన్న రైతు అన్నాడు.

"ఈ డబ్బున్న మారాజులు మన దగ్గరిప్పుడు పంట రాగానే కొనేసుకొనే ఆళగాదులూ...కొట్లూ అన్నీ నింపుకుంటారు. లారీలతో ఎత్తికెళ్ళి పోతారు. మనం మళ్ళీ బియ్యం కొంటే కేజీ ఆర్రూపాయలంటారు" నిట్టూర్చాడు రైతు.

అయితే ఎన్ని కష్టాలొచ్చినా అనుకున్న రేటుకే అంతా అమ్మాలని అదీ రేటు పలికేకనే అమ్మాలని నిర్ణయానికొచ్చారు అంతా. తరువాత ఎవరిళ్ళకు వారెళ్ళిపోయారు.

కన్నప్పడికి కడుపు నిండా తిన్నట్టుగా తృప్తిగా వుంది. మనసులోనే మనుమరాల్ని అభినందించేడు. పెళ్ళాం ఇంటికెళ్ళగానే కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చి భోజనం వడ్డించింది. అప్పడు భోజనం ముందర కూర్చున్నాడు. రెండు ముద్దలెట్టాడో లేదో "అమ్మా...అమ్మా..." అరుపులు కూతురు నొప్పులు పడుతున్నట్టుగా వుంది.

అప్పడు గాబరా పడుతూ "డాకటేరు బాబు దగ్గరకి తీసుకెళ్తామేటి?" పెళ్ళాన్ని అడిగాడు.

"ఏనికి...ఎవల్దగ్గర డబ్బులు మొలత్తన్నాయి. మన రాజమ్మ మంత్రసానికి కబురెట్టినా వస్తుంది" భార్య మాటకు తన దగ్గర డబ్బులుంటే ఎదురు చెప్పేవాడే కాని అవి లేకపోవడంతో మౌనంగా తిని దిక్కుతోచక అలవాటుగా పొలంవేపు నడిచాడు.

ఎండ కాస్తున్నా లెక్క చేయకుండా చేనంతా గాలించాడు. ఏదో పురుగు పట్టినట్టుంది. అప్పడికి భయం వేసింది. ఆశల మీద నిరాశ నీడ పడడంతో వెన్నులో వణుకు పుట్టింది. వరి వెన్నేసేటప్పుడే ఈ తెగులు రావడంతో అప్పడిలో గుబులెక్కువైంది. పొలమంతా అదేమాదిరిగా వుంది. అంతే...అప్పడికి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

కాసేపు చూసాక కాళ్ళు ఏకాఎకిన పొరుగింటి పోతరాజును కలవడానికి వడివడిగా పడ్డాయి. అయితే ఎదురుగా నిలబడే పోతరాజుని చూసి విషయం చెప్పాడు. పోతరాజు కాస్తో కూస్తో సదువుకున్నోని అందరూ ఆయన్నే అడుగుతారు.

అప్పడు చెప్పకుండానే ఏడ్చేసినంత పనిచేసాడు. పోతరాజుకి విషయం అర్థమయినట్లుంది. అప్పడి భుజం మీద చెయ్యేసి "మరేం దిగులు పడకు... నానే సూసి నీకు సెపుదామనుకున్నాను. ఈ లోపు నీవే సూసినావు. ఇప్పుడు ఎంటనే మందులు పట్నం నుంచి తెప్పించి జల్లకపోతే ఎన్నంతా ఏళబడిపోద్ది... ఈ చేనికి ఒక్క గింజా మిగలదు" చెప్పాడు.

"మందులు ఎంతవుతాయి" అప్పడు ఆత్రంగా అడిగేడు.

"మూడొందలవొచ్చు..." పోతరాజు మాట పూర్తి కాలేదు. అక్కడి నుండి అప్పడు ఇంటివేపు పరుగు తీసాడు. డబ్బులిప్పుడెక్కడ దొరుకుతాయి? నా నోటి మీద కూరాకు నిలబడుతుందా? అంత డబ్బు ఎలా? మెదడ్ని దొలిచేస్తోంది.

అసలు అప్పడికి ఊష్టమొచ్చినా (జ్వరం వచ్చినా) ఆస్పెట్లుకి ఎళ్ళి ఎరగడు. ఇంట్లో ఎంతో ఇదయితేగాని తీసికెళ్ళడు. కషాయం...ఇదీ అదీ అని కాలం గడిపేస్తాడు. కానీ పంటకింత రవ్వ పీడొచ్చినా తట్టుకోలేడు. పేణం గిలగిల మంటాది.

ఇల్లు చేరేసరికి ఇంటి ముందు అమ్మలక్కలు గుమికూడున్నారు.

కన్నప్పడి గుండె మరింత వేగంగా కొట్టుకుంటూండగా "ఏటయ్యింది" అడిగాడు.

"...నీ పెద్ద కూతురు కడుపులో బిడ్డ అడ్డం తిరిగి పోనాది. రాజమ్మ తన వల్ల కాదనేసింది. పట్నం పెద్దాసపెట్లికి తీసుకెళ్ళాల" పొరుగింటి పోతరాజు భార్య పోలమ్మ చెప్పింది.

నిజమైన విమర్శలు అరుదైన కాలంలో, ముఖస్తుతులకూ, పరస్పర భజనలకూ అలవాటుపడిన దేశంలో 'వ్యక్తిగత విమర్శ' అనే నిషేధక సూత్రం గొప్ప ధర్మంగా చలామణి అవుతుంది. నిజానికి ఏ విమర్శా భరించలేని వాళ్ళే 'వ్యక్తిగత విమర్శ'ను దుర్వారమయిన ఆయుధంగా ఝళిపిస్తారు. ఒక రచనను 'పనికి మాలిన రచన' అనవచ్చునట; అది రాసిన వాణ్ణి 'పనికి మాలిన రచయిత' అంటే వ్యక్తిగత విమర్శ అవుతుందట!

— రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి

సేకరణ: తవుటు నాగభూషణం

అంతే అప్పడికి కాళ్ళూ చేతులూ ఆడలేదు. అమ్మోరమ్మకి బలిచ్చేముందు డప్పుల మోతకు బెదిరిపోయిన పోతులా అటూ ఇటూ చూసాడు. భయం వళ్ళంతా ఆవరించుకుపోయింది. అక్కడ పొలం ఏడాది పొడుగూ పెట్టుకున్న ఆశలూ బతకాల్సిన బతుకూ వున్న ఒక్క ఆధారం...జారిపోతున్నట్టు అనిపించింది.

"...ఏటి పెద్దోడో, మగ మనిషివి నీవే అలా అయిపోతే పెళ్ళాం...పిల్లలు అందునా ఆడ కూతుర్లేమవుతారు? ముందా పిల్లని ఆస్పెట్లకి తీసుకెళ్ళే మారగం చూడండి" ఓ ముసలమ్మ అప్పడి చెయ్యి పట్టుకుని వెళ్ళమన్నట్టు తోసింది.

అప్పడి మిత్తవోరయిన గౌరిగాడూ మా లచ్చిమీ రెండీదులవతల నుండి పరుగున వచ్చారు. వరాలు అందర్నీ చూసి మరింత ఏడుస్తోంది.

"ఎవరో సచ్చినట్టు ఏనికా ఏడుపు" గౌరిగోడు కసిరాడు. అంతలోనే నాటుబండి సిద్ధం చేసి ఎవులివో ఎడ్లను తెచ్చి కట్టారు. బండి మీద ఎండుగడ్డి పరిచి దాని మీద గోనేసి పైనేమో సింకి గుడ్డపాత, ఓ పాత చీరతెచ్చి ఏసారు. అప్పడి పెద్ద కూతుర్ని అందులో ఎక్కించి మరో ఇద్దరు ఆడాళ్ళు ఎక్కారు.

"నువ్వు డబ్బులు గట్రా సజ్జ చేసుకొనిరారో అప్పడూ, నేనెల్లి ఆస్పెట్లో జాయినింగు సేసేస్తా. దానికేం ఫరవాలేదులే నేనెళ్తున్నాను. నోలే వరాలప్ప నువ్వేక ఏడక ఆసిన్న పిల్లలు మీ మనమరాలు మరీ బెదురుకుంతారు" అంటూ బండి తోలాడు గౌరిగోడు. బండి క్షణాల్లో ఆ ఊరి పొలిమేరలు మాస్తుండగానే దాటేసింది.

అప్పడు అరుగరుగు తిరిగాడు. అంతా తనలాటోళ్ళే. ఆళ్ళు ఆదుకుందామనుకున్నా ఆదుకోలేరు. అప్పలిచ్చేవోళ్ళకి తనఖా పెట్టాల. అంటే నమ్మకం పోయింది. మనుషుల మీద మనుషులకే నమ్మకం పోయినందుకు అప్పడు తిట్టుకున్నాడు.

వరాలు "ఏటి తనఖా పెట్టడమా?" అని ఆలోచిస్తోంది. "మాను సచ్చిపోతే కాళ్ళకడేలు అమ్మి సమయానికి కతా కార్యం సేనా బాగానేసినాం" అనుకున్నారు. ఉన్న సెవికమ్మలు, ముక్కు బేసరీలకీ అలానే అయింది. రెండో కూతురుకి పెళ్ళి చేసి పడమటనైపిచ్చినారు. ఆలంతా పత్తి పట్టించేవోళ్లు. పత్తి ఏటి తింటారాల్లు...గింజలైతే గెంజన్నా తాగి నోళ్ళు. ఆలకి సేన కష్టాలొచ్చి పడిపోనాయి. ఎందరో ఆలూర్లో ఆకలికి బరాయించలేక బలిమిన సచ్చిపోనారు. ఉరి తీసుకున్నారు. విషం తాగేనారు. మలమల మాడి సచ్చిపోనారు. అలాటప్పుడు అల్లుడు కూతురూ 'ఏ గంగలో కలిస్తే కలవనీ' అని ఎలా వదిలేస్తామని కమ్మలు బేసరీలు అమ్మి చిన్న కొట్టు ఎట్టుకోమని డబ్బిచ్చినారు. గోరు మట్టుమీద రోకలిపోటులా ఒకదానిమీదొకటి పడుతుంటే ఏ మనుషులు మాత్రం ఎత్తురుతారు. ఏ బతుకులు మాత్రం బాగుపడతాయి? రెండెకరాల పొలం మీద అంతమంది ఆదారమున్నా. ఎట్నుంచీ పైసా వచ్చిన రాబడి లేదు. ఏ పూట కష్టపడితే అది ఆ పూటకే!

అప్పడు కాలు కాలిన పిల్లిలా ఊరంతా తిరిగేసినాడు. ఆ రోజు అప్పడింట్లో పొయ్యిలో పిల్లి పడుకుంది.

సాయంత్రానికి గౌరిగోడు ఒక్కడూ ఎడ్లు బండి తోలుకొని వచ్చాడు.

"ఏమయింది" వరాలు పరుగున వచ్చి అడిగింది.

"బిడ్డ అడ్డం తిరిగిందట. ఆపరేషను సేసి బిడ్డను తియ్యాలట. పెద్ద డాకటేర్లు వున్నారు. తల్లికి ప్రమాదం కాదులే అన్నారు. సీజాలకి మందులకి ఓ అయిదొందలు అందాకొట్టమన్నారు" గౌరిగోడు విషయం చెప్పాడు.

వరాలు ఏడుస్తూ ఇంట్లోకి పోయింది. అప్పడు నిశ్చేష్టుడై నిలబడిపోయాడు.

"ఏటి ఆలోసిత్తావు? సీకటపడతన్నది డబ్బులు చూడు. ఇద్దరం పట్నమెల్లి ఆ డబ్బులు కడితేగాని ఆపరేషను చేసేటట్టుగా లేరు...ఇదిగో అదిగో అంతారు. కాలయాపన సేత్తారు. అది కడుపు నొప్పితో సచ్చిపోతుంటే మత్తు ఇంజీసను ఇచ్చారులే" మళ్ళీ అన్నాడు గౌరిగోడు.

అప్పడికి ఏడుపొచ్చేసింది. ఆపుకోలేకపోయాడు. ఏడ్చేస్తుంటే "ఆడదానిలా ఏనికా ఏడుపు...ఏదో చూడు" అంటున్నాడే గానీ గౌరిగోడికి కూడా అప్పడిని చూసి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

రైతులకి రుణాల మాఫీ' సాయంత్రం రేడియోలో వస్తుంటే అది విని అంత ఏడుపులోనూ అప్పడికి నవ్వొచ్చింది. రుణాలే మన దాక రానీరు. తీసుకుంటే కదా మాఫీ! ఆ పెద్ద రైతులే...పలుకుబడున్నోళ్ళే అన్నీ వుపయోగించుకుంటారు. ఆళ్ళకే బేంకోళ్ళు అప్పలిత్తారు. వారయితే తీరుత్తారని నమ్మకమట. తామయితే తిరిపి ఎగ్గేస్తారని భయమట. హు...నిట్టూర్చాడు. ఎకరాసకరా భూమి గలోల్లంతా ఏకమయ్యారు కాని అప్పడ్ని ఆదుకోలేకపోయారు.

ఇదే అదననేమో అన్నాకెత్తే లేదని ఇప్పుడు ఇంటికొచ్చి కృష్ణమూర్తి, మాజీ కరణం మరికొందరు అన్నారు "అరే...అప్పడూ నీ పొలం ఈ ఏడాది పంట ఎంతయితే అంత...లాభమొచ్చినా, నష్టమొచ్చినా నాదే వెయ్యి...వెయ్యి రూపాయిలిస్తాను. ఇచ్చే..."

ఆ మాటలకు భూమి తన చుట్టూ తాను తిరగడం మానేసింది. కాని అప్పడి తల అంతకు రెట్టింపు వేగంతో తిరిగిపోసాగింది. నరాలు ఆలోచనతో చిట్లిపోతున్నాయి. అంతకన్నా గత్యంతరం లేదని అనిపిస్తోంది. కాని ఒక ఆలోచన అప్పడికి అడ్డుపడుతోంది. అదే రైతులందరితోను తనన్న మాట. మనం కష్టపడ్డ పంటకు మనమే ధరెట్టుకోవాలి. అలా సెయ్యాలంటే అందరూ ఒక్కటిగా వుండి ఒకే రేటుకి అమ్మాల మరి...ఇపుడు తనే మాట తప్పుతున్నాడు...

"ఏటి ఆలోసిత్తన్నావు" తోటి రైతులడిగారు.

"ఎవడి కష్టాలకి అవసరాలకి వాడే ఒకడికి తెలీకుండా మరొకడు అమ్మేస్తూనే వున్నారు" అన్న సంగతి వారి వారి అంతరాత్మలకి తెలుసు.

"ఒప్పుకొని వెయ్యి తీసుకో" సాటి రైతులు మళ్ళీ అన్నారు.

సరే అన్నట్టుగా తలూపాడు అప్పడు. వెంటనే చేతిలో వెయ్యి రూపాయిలు పడ్డాయి. "సంవత్సరమంతా ఎలా గడపాలి?" అన్న తలంపుని లోపలే గొయ్యి తవ్వి పాతేస్తూ "పద" అన్నాడు గౌరిగాడితో. ఆ చీకట్లో ఎడ్ల బండి కదిలింది. ఊరు దాటింది. చిమ్మచీకటయినా బండి వెళ్తూనే వుంది...ఆ చీకటి బతుకు చీకటి కంటే చిక్కనిదేం కాదు. అప్పుడప్పుడూ బండిని కుదిపేస్తున్న గతుకులు. తమని జీవితంలో కుదిపేసిన కష్టాల కంటే పెద్దవేం కావు. అందుకే అవేవీ పట్టించుకోకుండా బండెళ్ళిపోతున్నది. ●

ఒక సమాజానికి చెందిన జీవితం మెదడులో ప్రతిబింబించిన ఫలితంగా ఉత్పన్నమయ్యే భావ చిత్రాలే రచనలూ, కళా వస్తువులూనూ. విప్లవ రచయితల కళాకారుల మెదళ్ళలో ప్రతిబింబించే ప్రజా జీవితానికి ఫలితాలే విప్లవ సాహిత్యం, కళలు. సాహిత్యానికీ, కళకూ అవసరమైన ముడి పదార్థాల గని ప్రజల జీవితం.

— మావో

సేకరణ: తవుటు నాగభూషణం